

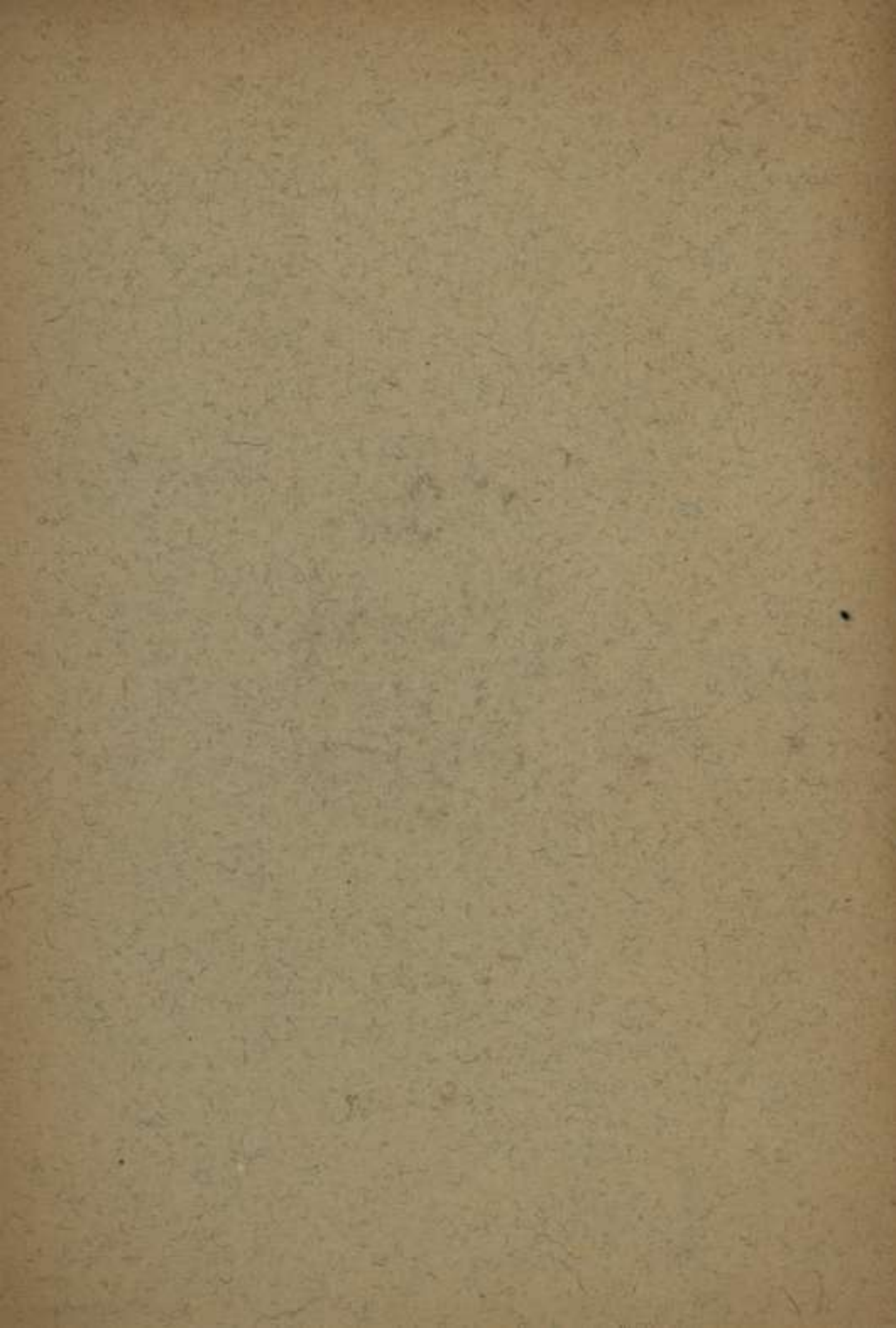

Ex -
Libris
Biblioteca
Central

de la
Diputación
Provincial
Barcelona

KRTU

PER

J. V. FOIX

Edicions
L'AMIC DE LES ARTS
Barcelona
1932

KRTU

JUSTIFICACIÓ DEL TIRATGE: CENT EXEMPLARS SOBRE
PAPER PLANTIN, NUMERATS DE I A 100. DOTZE EXEM-
PLARS SOBRE PAPER DE FIL GUARRO, MARCATS DE «A»
A «L» I SIGNATS PER L'AUTOR, I SIS EXEMPLARS
SOBRE JAPÓ IMPERIAL, TRES DELS QUALS NUMERATS
DE I A III I SIGNATS PER L'AUTOR POSATS A LA VENDA.

EXEMPLAR N.º 19.....

Tots els drets de reproducció i de traducció, reservats.

KRTU

PER

J. V. FOIX

Edicions
L'AMIC DE LES ARTS
Barcelona
1932

KARTU

1897

J. J. ROIZ

12371.—Imp. Altés.

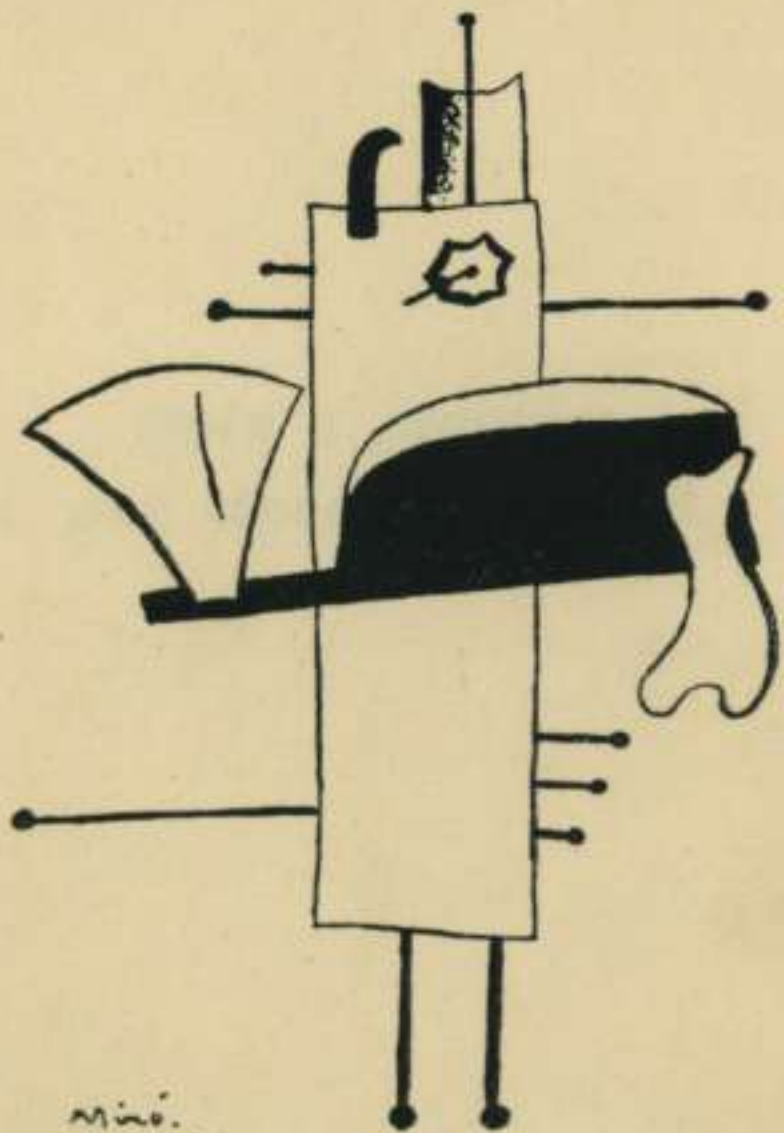
DIBUIX PER A UN OBJECTE

PER

JOAN MIRÓ

Mino.
8.12.31.

***Solo e pensoso
i più deserti campi*** (*)

(*) Petrarca, sonet XXVIII.

Pistes desertes, avingudes mortes,
Ombres sense ombra per cales i platges,
Pujols de cendra en els més folls viratges,
Trofeus d'amor per finestres i portes.

¿A quin indret, oh ma follia, emportes
Aquest cos meu que no tem els oratges,
Ni el meravellen els mòbils paratges
Ni els mil espectres de viles somortes?

No sé períbol en la terra obscura
Que ajusti el gest i la passa diversa
De qui la soledat li és bell viure.

¿No hi ha caserna ni presó tan dura,
No hi ha galera en la mar més adversa,
Que em faci prou esclau per ser més lliure?

*Algunes reflexions
sobre la pròpia
literatura*

En publicar, en 1918, les meves primeres proses, un crític il·lustre, per qui sento profunda afecció, em digué: ¿Per què escriviu "això"? Aquesta pregunta decidí, per molt de temps, la sort de diverses petites proses—¿poemes?—que escrivia a guisa de diari. Algunes d'aquestes proses aparegueren a *Trossos*, un full divulgador dels corrents avantguardistes, que fundà Josep M.ª Junoy i que vaig dirigir durant dos números.

¿Per què escriviu "això"? exactament. No pas ¿per què escriviu "així"? Entre els meus amics totes dues preguntes m'han estat fetes, alternativament. Hi ha hagut moments en els

(1) Aquest text, datat a 12 de febrer de 1929, respon a un qüestionari que establí «*L'Amic de les Arts*». Aparegué en el seu número de març del mateix any.

---

quals jo mateix me les he repetides: ¿Per què escriuré “això”? ¿Per què escriuré “així”?

Es prou coneguda l'enquesta “¿Per què escriuiu?” oberta per *Littérature* en 1919-1920 entre els joves escriptors francesos. Al costat d'una imponent majoria de respostes pedants, que basten per a portar el descrèdit a tota l'obra literària de llurs autors, algunes, molt poques, de justes: *Per feblesa; Per què...; Per abreujar el temps; Es el que jo em pregunto...* Si una conseqüència en calia treure, és la de la inutilitat literària, equivalent a la inutilitat de l'artista. Al costat de l'anti-pintura, l'anti-literatura. Pobresa, indiferència, misèria, en oposició a llurs sinònims: fretura, necessitat.

¿Per què escriuiu? No pas el pedantesc ¿per què escriuiu “això” o “així”? En rellegir—o esforç heroic!—el meu primer recull de proses (*Gertrudis*) i els poemes que ininterrompudament durant tres anys publica,

---

a cada número, *L'Amic de les Arts*, m'ha calgut situar-me, amb gran dificultat, en les hores de més franc optimisme, per a sentir de nou els arguments que em permeten d'enganyar-me a propòsit de la licitud de tipografiar, ja sigui en edicions de 100 exemplars, les meves perífrasis (¿circumlocucions?) poemàtiques. Per bé que m'he negat fins ara a lliurar cap d'aquests fràgils assaigs a publicacions d'un tiratge superior al normal de les publicacions sectàries, dubto d'haver donat massa de flexibilitat al meu rigor. D'altra part ¿no som sempre massa "passius" davant la incontrollable voracitat de la gent d'una època que provoca per tots els mitjans la nostra impúdica exhibició?

Si m'acuso de la meva immoderació davant la sollicitud interessada dels qui poden ésser els meus amics millors, és perquè, en reflexionar — també segons comanda — sobre l'origen de la meva posició espiritual davant l'objectivació literària dels meus espasmes

---

psíquics, de la meva indolència a evitar-la, del meu impudor a abandonar-la a ple carrer com una sabata inservible, una llauna de peix infecte o uns llegums rebutjats mal embolicats en un paper de diari, em cal partir de les hores de vida més intenses de la meva adolescència, en la qual jo m'havia promès que la meva mà no signaria mai el meu nom, que seria inexorable en la realització de la meva personalitat, que aspirava a projectar, desmaterialitzada, com una ombra breu que llisqués damunt la mar, perceptible tot just un moment pels peixos, o damunt del cel llis de tardor albirada un instant per un vol d'ocells.

En trair, ja més gran, aquesta aspiració, en permetre que hi pugui haver hagut qui ha escrit, convençut, que jo tenia la seguretat que els meus escrits no els llegia mai ningú; en establitzar les quatre consonants i les dues vocals del meu fals pseudònim; en estereotipar-lo correctament, he mesurat la meva immodèstia i he

---

acceptat de llançar-me a l'abisme que la meva ambició juvenil aspirava a salvar en un silenciós cop d'ala.

Per a mi, doncs, la meva producció literària és un clam de vençut, un fenomen de dissoiació espiritual similar al que els homes de ciència assenyalen com a conseqüència de la mort d'un organisme, amb els seus desdoblements, dispersió total i, àdhuc, destrucció. ¿Tota?

Els tres cents poemes en prosa que he escrit —que he, en llur majoria, transcrit— em sembla just de reunir-los en tres grups: el que integren aquells escrits que millor representen el “retrocés” (*réfoulement*) d'aquella ambició inicial: les imatges incertes, dubtoses, que juguen dins el poema resolt segons unes normes molt estrictes, són un reflex precís d'una inclinació violenta per totes les formes de l'imperialisme moral i físic. En llur realització, el clàssic fenomen d'alliberament intel·lectual per l'obra d'art es produeix a la inversa: cada

---

poema nou és un nou element d'intoxicació que reclama altres poemes amb imperiosa exigència. És un món clos que em reté pel seu exotisme irreal i del qual resto, per molt de temps, presoner.

En el segon temps situo els poemes que, sota la suggestió d'algunes escoles literàries, m'han permès un alliberament efectiu en disposar arbitràriament aquelles mateixes imatges amb el fi de despistar llur situació dintre la realitat on es mouen o es transformen. En intervenir-hi, m'ha calgut evitar un doble perill: el d'introduir-me en els misteriosos carrers sense cap, que simbolitzen tota la meva desfeta ètica, i el d'aconseguir la descoberta del truc que tan famosos fa els seus possessors, de produir en sèrie i amb *esprit*.

El tercer grup, el representen una col·lecció de "pràctiques" fetes a la claror del dia, amb fort optimisme, i amb un amor del risc que em plau de considerar d'una gran esportivitat

---

literària, inútilment generosa si voleu, en tant que no aspiro a intervenir en cap competició, i en tant que refuso el campionat. Algunes d'aquestes pràctiques les considero d'un indiscutible valor documental.

Es clar que, fora d'aquests grups, resten estúpides proses literàries—exemple: *La noia de la lletra*— (vid. *Gertrudis*) que em costa de reconèixer com a pròpies.

Sento que la manca d'espai no em permeti de situar l'aspecte que represento dintre les lletres catalanes, en el camp social. Em permeto d'avançar, però, que crec que la posició d'alguns dels nostres és la més lògica. Aquest "retrocés" d'ambició individual no és sinó una conseqüència del "retrocés" d'una ambició col·lectiva. Dins aquesta vasta cambra dels mals endreços, on molts de nosaltres hem de viure, no és estrany que el desordre sigui, encara, l'únic ordre possible.

***Ombres darrera
els lilàs***

Mil ales rosa cobrien el cel. Portes i finestres eren closes, i de cantonada a cantonada voleiaven banderes i gallardets. L'ombra oval es desvià carrer amunt amb majestat aterridora. L'endemà, les imatges dels sants de la parròquia aparegueren decapitades.

Fou diumenge passat, a les tres de la tarda, sobre el pont del passeig, que un embriac occí una dona per amor d'una rosa que l'homicida abandonà damunt el toll de sang. Ja el diumenge abans hom havia assenyalat un fet idèntic al mateix indret i a la mateixa hora. Pressento per a avui un crim equivalent. Em cal, doncs, advertir el taverner i avisar la po-

---

licia. Però, Déu meu, ¿i si fos jo l'assassí? Vet ací el meu got vessant de vi, el carmí dels teus llavis, del teu si, del teu sexe, reflectit dins le tèrbola beguda roja. Aboqueu més vi, Rafel! són dos quarts de tres; al pont del passeig hi ha una dona amb una rosa a la mà i el meu coltell és fi com l'aresta d'un estel.

El Diaz i el Vicente s'han deixat embargar llur piano de maneta. Quina tristesa d'avui endavant, les tardes de diumenge! Ombres absurdes vagaran indecises pels caps de carrer i l'idiota de la taverna es passarà la tarda abocant oli des de la finestra. Els lilàs cenyiran els murs, s'estendran per les coronises i teixiran de cantonada a cantonada espesses cortines impenetrables. A les cases del passatge ja no hi viurà mai més ningú, i les danses que s'hi ballaran a entrada de fosc seran, als meus ulls, invisibles. Només percebré l'àgil

---

trepig dels peus minyons damunt l'asfalt i, en ésser nit, els estels que entre mil flonjors blau-negre simularan trèmules tetines adolescents.

Nois i noies del meu poble, que malcobreixen llur groga nuditat sota glasses de tendres colors subtils, juguen cada capvespre a la plaça. Llur veu hi ressona com en un celler, i els ocells s'hi acosten per escandallar amb llur bec els blavosos estanys de llurs ulls. L'altre dia, tot estrafent la veu amb un megàfon, vaig intentar de barrejar-me en llur joc; però, nois, noies i ocells, eren ombres entre ombres. Davant meu, entre la plaça deserta i el cel, s'elevava, tràgicament delator, un fil ferro en espiral.

Perquè l'home que ven fruits secs sota els porxos de la plaça s'ha posat un casquet turc,

---

vermell, homes i infants del meu poble han adoptat el cobrecaps exòtic, i dones i donzelles han ornat llurs cabells amb roselles enceses. Del matí al vespre, la marea roja submergeix els vells carrerons, fins ara reialme dels fantasmes, i s'estén pel raval, on sojorna el ferrer de les dues testes. Tots dos, el senyor rector i jo, hem resistit el corrent tirànic. Per defugir-lo, el senyor rector, amagant-se sota el seu ample mantell negre, ha pres figura de gàrgola centenària a la coronisa del campanar; i jo, convertit en l'orat del poble, em passo el dia dibuixant la imatge del sol per les parets i els seus atributs divins.

Ni els peixos en semicercle no eren adés ocells ni són ara figuracions octogonals. Llurs giravolts entorn dels tres botons de laca vermella que floten en aquesta nit tan obscura, no es confondran mai amb els arabescos que

---

dibuixen els rulls de la grossa nina que has amagat impunement sota el sofà.

Feixos d'eura davant de cada casa. Tan de matí, tot fumant la vostra pipa, heu fet, mon Ton, bella esporgada! Fa molta fresca aquesta matinada, i els carrers són en aquesta hora ben solitaris. A totes les entrades hi ha una creu de palma, i darrera les portes dels cancells i per les cantonades se sent el xiuxiueig dels àngels que omplen la vila en néixer el dia, i s'hi conten entre ells llurs rondalles. No feu brogit, Ton! Aturem les nostres passes. Els àngels, com els ratolins, callen en sentir el trepig més bla i fugen tot deixant un rastre de filagarses rosa. No feu tant de brogit, Ton!

El carrer és més solitari que mai. Fa molt de fred aquesta matinada. ¿No fou ahir tarda, darrera un paravent d'eura, que em di-

---

gues que Ton, el vostre jardiner, l'havíeu enterrat el dia abans?

Palplantat a la porta i de cara al carrer aquest homenàs no em deixa passar. L'amplada de la seva espatlla em tapa mig carrer i roman amb la testa i els braços estirats. —Faré tard a l'Institut; em cal examinar! —Faré tard a l'oficina! —M'esperen a casa!... —Em poso a plorar. Es inútil. Tot d'homes d'ales negres aixequen entre l'espatlla d'aquest homenàs i el cel una pantalla flonja, on s'ofeguen, en ésser nit, els estels. Si l'homenàs tingués peus, m'hi deixaria caure; però tot ell és un cos quadrat i massís, contra el qual no puc lluitar. El cartró-pasta de la seva testa regalima encara vernís i el seu bigoti roig és pintat de fresc.—Et conec, maniquí; restaré sempre més sota la teva guarda. Cada vespre, quan cloc els ulls per adormir-me per

---

l'obertura de l'angle que dibuixen el teu coll i la teva espatlla dreta les verges passen en caravana enmig d'un silenci rosa; o, damunt un paisatge de contorns irisats, s'obren els estanyes sense nom, al fons dels quals les astèries, les ofiüres, les madrèpores i les anèmones són vidres cristallins, per on circulen les perles que estogen les gotes de sang que nodreixen la meva zoantropia.

Destenyits per la pluja, amagats tota la tarda en un estret passadís entre bocois, els nois del meu carrer ens avinguérem a esperar que es fes del tot fosc per a posar-nos els túnics morats i plantar al mig de la plaça un embut enorme, d'un diàmetre idèntic al perímetre d'aquella i tan alt com la torre de can Pomeret. En haver-se apagat el darrer llum del poble, pintàrem de negre les cases de la plaça i penjàrem entre terrat i terrat unes

---

bambolines que figuraven uns núvols grisos o una columna de fum de locomotora en dia bromós. Quan estava tot llest, ens amagàrem sota les voltes de la farmàcia per espiar de quina manera la lluna es deixaria atreure per aquell parany enginyós d'alumini. Però en ésser les dotze, s'obriren, amb gran terra-bastall, les portes de la fleca, en sortí una dona, carregada la testa amb sis pans en columna, i es perdé l'encís d'aquella nit.

Tot just m'acabava d'obrir ell mateix la porta de casa seva, el meu amic m'acostà a una pissarra que agafava tot un pany de paret. Sense dir res, hi escriví, amb difícil cal·ligrafia, *stop*. Amb prou feines si jo l'havia reconegut: la seva famosa corpulència, que mai no em deixa veure prou bé la mar, s'havia esvanit fins al punt de transfigurar-se en l'efígie d'un singular amic absent. Jo, inútilment, inten-

---

tava de sil·labejar la consigna: *stop*. La impotència més restrictiva m'ofegava el mot a flor de llavi. També en ell el mateix mot pugnava, infortunat, per materialitzar-se, però, féu un esforç que em caldrà agrair-li sempre més, i pogué arribar a alçar el braç esquerre per a assenyalar-me la finestra. Vaig comprendre l'abast de la vera amistat: totes les carreteres que s'hi albiraven s'havien doblegat i es precipitaven, verticals, en un abís pregon. Una veu exclamà, alta per damunt les nostres testes:—Es la més bella vitrina de pneumàtics que he vist en ma vida. I una altra veu més alta encara:—Les trompes dels orifanys no cediran mai a cap de les temptacions de la vida moderna.

Retorn a la natura

Per un filferro llançat per damunt el més absurd dels abismes, llisca, com perla de rosada, l'espectre dels teus guants.

Fugir, fugir... Però l'ombra dels avets, recull l'ombra del ocells malèfics i al fons de l'horitzó mil ales blaves han abatut llur vol. Fugir... Hi ha una mà a cada estança, hi ha uns llavis al llindar de les cabanes, hi ha uns braços darrera els troncs caiguts. Hi ha un cel tan baix que no em deixa passar. Fugir, fugir... Cèrcols de joc, cercols de glaç i els meus peus amputat damunt les catifes inútils del Gran Castell.

L'últim ocell es desprèn de la seva ombra com d'una disfressa damunt el macadam inútil. ¿Qui abandona entre les meves mans aquest guant perfumat?

Cap mà no em diu adéu; però per les cantonades i al fons de tot del carrer, mil mans amputades, en aquest capvespre morat, floten, cauen o s'allunyen amb lentitud vegetal.

Per les obertures tubulars davallen grosses àmfores esmaltades. Del fons de les cisternes unes veus desordenades em criden pel meu nom. Però si em moguéss del capdavall del soterrani, la meva testa—aranya marmòria coronada de tentacles cristallins—llanguiria sota les llurs quitranoses del dia. Quina vida ardent s'escorre per les venes robustes que palpiten al llarg de les parets del passadís!...

Soc jo que porto, més alt que tots, l'ocellàs d'alumini que posem, a les nits de lluna, damunt la font de la pedrera. Pere, Lluís! on sou? Sento les vostres veus de joc a la placeta. No sóc orb, però em resteu invisibles. Veniu: amb tres rodes i un cordill li he farcit les entranyes i aquesta nit batrà les ales. Joan, Ernest! ¿No voleu jugar més amb mí?

Ja el vespre es descompon en una escampadissa de fulls de paper de seda. Tot sol aniria a provar el mecanisme enginyós. Però aquell capatàs m'ha dit que no em moguéss d'aquí i que aguantés hores i hores aquesta llarga barra de ferro, l'ombra de la qual, en projectar-se damunt la mar, s'hi insinua amb irregulars corbes obscenes.

Es inútil que, de cara a la natura com m'aconsellen els llibres, cerqui l'arbre on adés inscriví el teu nom o els pins que havien om-

---

brejat els nostres jocs adolescents. Si estenc en creu els braços, topo amb els murs d'un túnel sense fi; si els aixeco en l'aire, me'ls empresona una espessa cortina d'ales. Només quan en la meva desesperança cloc els ulls, la natura em somriu: prats, rierols, pollancrees, fontanes i ocells viuen de llur vida encesa i es rendeixen a l'encís de les teves danses. Occiria el monstre que m'ullprengué, si les meves mans no fossin el record vague de dues fulles mortes, si el meu cos no fos una fràgil figuració vegetal.

KBTU

S'havia posat, com quan d'infant anava a les processons, un vestit de llustrina rosa amb una escampadissa d'estels retallats de paper d'estany, perruca rossa cenyida amb una corona de roses naturals, xinelles blanques amb els monogrames de Jesús i Maria brodats amb fil d'or, i dues minses ales esgrogueïdes.

M'esperava, com sempre, en el celobert, entre el safareig, del qual sobreeixia una roja sabonera, i un bell paisatge de bidons de llauna, esbotzats i negres atuells d'ús indeterminat.

—¿Per què,—li hauria dit, si m'hagués estat possible de reprendre la paraula,—t'has posat unica túnica tan llarga? No se't veu el tornasol dels genolls i, a l'envelat, no et podré amanyagar les cames.

—¿Per què una sabonera tan espessa co-

---

breix l'aigua del safareig? Els vaixells de paper no hi podran navegar i, ni removent-la amb totes les meves forces amb el picador de rentar la roba, no hi podrem simular un oceà agitat.

Em prengué per la mà i, silenciosament, em féu devallar per una escala d'esglaons desiguals. Dues estives de travesses de via fèrrea formaven un passadís fresquívol que il·luminaven irregularment diminutes bombetes teranyinoses. Com li agraiïa tanta de sollicitud a mostrar-me els meus paisatges dilectes! Foradades a mig fer, murallats riberencs, galeries subterrànies amb alberedes d'aixecades i picots gegantins, reraeixides on pengen mil cordes inútils. Més que els panorames alpestres o els cims pirenenes, més que l'ample buc o la cova i la caverna naturals, em plau el desendreç de tants d'estres inútils on el rovell seductor brilla com una rosada providencial sota la claror moradenca que la meua companya hi aparia.

—¿Per què lloen els homes les muntanyes, els boscos, els rius i les fontanes, i menyspreen, hipòcrites!, els laberints que en llurs projeccions metàl·liques realitzen?

En ple monòleg interior no m'havia adonat que acabàvem d'arribar a la sortida d'un túnel que duia a una vasta esplanada, on els homes gosaven exterioritzar llur divina aversió a la natura tot estraferent-ne la seva desordenada espontaneïtat amb figuracions tubulars de plom i d'argila. Uns altres homes, inlassables, escampaven per terra cabassades de graciosos utensilis de ferreteria i, al fons de tot, quatre homes més es perdien per la línia de l'horitzó, carregats cadascun d'ells amb una feixuga lletra diversa de l'alfabet, la lectura conjunta de les quals donava el nom misteriós: KURT, URKT, TRUK, UKRT, TURK, KRUT...—del personatge central dels meus somnis.

—Farem tard al ball—hauria dit encara, si la paraula m'hagués respost al pensament.

La meva companya no era ja a costat meu. Reclosa per a sempre dins del vehicle productor del generador trifàsic, vestida amb el seu vestit de ball fet de múltiples glasses blau-cel, s'allunyava acomiadant-se'm amb el somriure de mil blanques margarides i sense plànyer-se de la dissort que la condemnava a un càrcer tan llòbreg.

Jo, acotat més que mai en terra, fet un pellingot enquitranat de borra, aplicava desesperadament unes pinces de soldadura elèctrica a un suport metàl·lic i il·luminava la desolada vall d'inefables clarors celestes.

Vindré més tard, demà...

—Vindré més tard demà. Em fa por de trobar ta mare, com cada vespre, a cada portal del teu carrer, amb una disfressa diversa: ahir, asseguda a l'entrada de la carniceria, tota de negre, en passar jo, aixecà els braços en l'aire per dibuixar amb llur ombra, damunt l'ala

---

vermella de la porta, no sé quin ocell malèfic; dues portes més amunt, a l'escaleta del veterinari, em mostrava impúdicament el si rugós, m'amenaçava amb lúbric esguard i, en veure'm fugir, se'm presentà, en tombant la cantonada, vestida de gran senyora, per provocar la meva sorpresa, dues cases més amunt, en un llindar equívoc, on darrera un taulell improvisat oferia, a poc preu, carotes i caretes diabòliques. A les trenta-tres entrades que precedeixen la de casa teva, ta mare, en fer-se fosc, se'm presenta amb un vestit divers i un maquillatge esporuguidor. Vindré més tard, vindré molt més tard. Passada mitja nit, ta mare, amb les altres dones del veïnat, miola per les teulades per desvetllar l'eco esgarrifós que agonitza al fons de les xemeneies. Tu i jo aleshores, darrera el mur de desferres rovellades que jauen darrera l'hort, contemplarem, callats, com s'amaga la lluna darrera la negra muntanya inaccessible que tanca la vila. Més alta que l'Himalaia, ningú no n'ha explo-

---

rat encara l'altre vessant. Tot just el disc pàlid morirà en el nostre horitzó per a renéixer a l'altra vall, escoltarem el xoc de les llances amb què milers de guerrers saluden l'alba nocturna.

On aniré tot sol...

Vaig aconseguir que em deixessin ésser pintor de parets. Dret, dalt d'un tauló sostingut per dues escales, pinto rètols a totes les cases: COTILLAIRE, COTILLAIRE, COTILLAIRE, COTILLAIRE. L'olor del vernís m'embriaga tant, que, a mig matí, deixo la feina i, presa d'una folla joia, corro carrer amunt i carrer avall i crido *oia! oia!* Però el flequer que m'havia contractat ahir, em perseguí llanterna en mà fins a la placeta i m'obligà a acabar la T del rètol de casa seva. Era fosc, fosquíssim. Sense moure'm de dalt de la bastida em vaig posar a tocar valsos sentimentals amb un violí. Les acàcies havien

---

plegat ja llurs branques damunt llurs soques i la pica de la font, somorta, engolia pètals marcits d'estel. Del fons misteriós del garatge de l'amo sortí, empesa per tot d'infants, i de la grandària d'una roda de carro, la lluna. Els ocells, a milers, brollaren del fons de les xemeneies i li volien buidar els ulls.

(Jo també hi vull ésser! Jo també hi vull ésser! hauria cridat des de dalt, si els llavis m'haguéssin obeït). D'un bot salto a terra, m'entrebanco i caic. Els infants m'insultaven i em llançaven, furiosos, grosses boles de neu. *(Jo també hi vull ésser! Jo també hi vull ésser!* hauria cridat si la veu no se m'ofegués sempre, Déu meu, sempre). Quan els vaig voler atènyer, havien desaparegut darrera els velluts blau de nit amb què els veïns del meu poble amaguen els cancells de llurs cases.

Sola, immensurable, la lluna havia estat abandonada al mig de la plaça i projectava, en con, la seva ombra damunt una llarga planxa d'alumini. M'hi vaig voler acostar per em-

---

pènyer-la però un fred terrible em glaçava les mans. De les canaleres dels teulats saltaven, monòtons, rajolins d'oli. Al fons del carrer més baix una mà fosforescent es movia en pèndol.

(On aniré tot sol!: reprendria la tonada dels meus valsos, si m'hagués restat cap corda al violí; trucaria al Ton del bar... Però sóc geperut i, de dia, la gent pel carrer riu quan passo i diu que sóc boig. Demà de matí em venjaré... Amb un carbó que tinc dibuixaré una ratlla a la paret de totes les cases, començant per la barraca dels burots i acabant per la rectoria. A la torre del portal nou de la carretera pintaré un rètol que dirà COTILLAIRE i, tot posant-me el barret ben de cantó, amb un pot de vernís a cada mà m'amagaré darrera l'atzavarar de cal Canet per escoltar al fons de mi mateix les cançons que em sangloten a la gorja i que moren a flor de boca).

Notes
sobre Port de la Selva

1

Em trobaren ajaçat a la sorra quan ja tots els banyistes havien desertat de la platja. Enganxats a la nuca i a l'esquena tenia papers de tots els colors amb inscripcions de duanes i de grans hotels i balnearis exòtics. Me'ls volien arrencar, però seguien trosos de carn viva.

2

Aquelles dues pedres aixecades damunt una punta de Port Reig no figuren pas cap Verge romànica, com creia jo, ni és un amagatall de pirates, com crèieu vós. L'altra nit

(1) Vide «Gertrudis», *Notes sobre la mar*.

---

vaig veure que es movien i que projectaven damunt la mar llargues esteles fosforescents. M'hi vaig acostar: eren les dues mans sag-noses d'un monstre naufragat dos mil anys ha; a mitja nit els dits prenen la transparència del cristall i reflecteixen la vida del fons de les deu mars.

3

Els ulls dels cavalls, els pesquen a la cova de la Palomera quan toquen les dotze de la nit. Només en aquell instant precís es poden obrir com qui obre una ostra. Llur pupiHa flota damunt un licor tan ardent, que mai cap llavi humà no ha pogut acostar-s'hi. A llur fons es reflecteix el cel constellat. No els mireu mai de fit a fit, perquè us prendrà per de sempre una tristesa sense fi, i la passió per les cales inabordables lligarà la vostra vida al més misteriós dels destins.

Són les ales d'un corb! ¿Què hi fan tants de barrils de quitrà en aquest recó? A la Nit se li ha després una ala que ha deixat esteses per damunt els sorrals més deserts milions i milions de plomes negres, per on els meus peus ofeguen llur plor. No, el cabell de la Maria-Dolors, no.

Anit passada, al Cafè de la Marina, els pescadors ho asseguraven: camí del Cap de Creus, a les tardes dels diumenges, dues dames amb vestit *Imperi* i xinelles d'argent, caminen ulls clucs damunt les ones furioses, amb els braços estesos a N. E. Avui, que és diumenge, hi hem anat, rema batent, amb el bot de l'Eusebi. Però damunt la mar abatuda i lassa, a l'indret assenyalat de l'aparició,

---

s'havia fet una claror tan gran que ens ha calgut també cloure els ulls i estendre els braços a N. E. En obrir-los, era negra nit. Els nostres peus eren un teixit d'escata, i per damunt l'horitzó desert s'aixecava un estel de corall immens.

6

Jo llegia: "e'ls pexos són feits a imatge e semblança de Déus: e'ls pexos en paradís volen e'ls ocells, caiguts dins les aigües negres dels pous de l'infern, s'hi neguen sens morir mai. E la faç humanal és semblant a peix. E Déus és peix".

7

Estirat damunt la platja sense fi, he vist com les ones furioses llançaven una còrpora idèntica a la meva, en estat fòssil. He pretès, inútilment, d'aixecar-me; pseudomorfitzat, el meu

---

cos era un teixit espès de caragols petris, de petxines antediluvianes, de delicioses miniatures peroxidades d'animals desapareguts. Al fons de rars intersticis, una membrana transparent descobria meravellosos paisatges submarins, per on els signes del zodíac flotaven lluminosos. Pel passadís obscur que travessa la roca Teiera, que tanca, de cara a ponent, l'horitzó, avançava una horrible processó de monstres: pops amb potes de camell, gegants amb testa de cavall, mans hercúlies sostingudes per finíssimes potes d'estruç, ulls de còrnia fosforescent entre enormes pestanyes d'escata. Si la mar, transformada en una sola ona negra, cobrís tota la terra! Però la mar, en la seva transició vespertina, és una vasta llosa d'ònix, damunt la qual els estels reflecteixen llurs roges artèries enceses i dibuixen misteriosos deltes immensos, inabordables.

Damunt la testa cornuda dels cavalls que remoregen, incomptables, per la platja, els estels, negra nit, entortolliguen llurs fibres incandescents. Un corrent tropical empeny la immensa folla ramada a submergir-se a la mar. La mar és, en aquesta hora, un mòbil desert d'arena negra d'abordatge impossible, damunt la qual els cavalls, enmig d'un horrible renillar, deixen caure els ulls. Les tenebres submergeixen la terra i es sent el xoc sorollós de milers de cossos cristallins.

Presentacions

Salvador Dalí

No fa gaires dies que a la cantonada de casa un hàbil adolescent amb una *serviette* carregada de llibres me n'oferia sota veu bells exemplars originals: herbaris amb làmines cromo litografiades, prolegòmens de biologia, formularis naturistes, i, encara, cartes celestes, atlas de geografia històrica amb els processos de formació i desaparició misterioses del continent atlàntic. Portava també, reproduïdes, les més singulars imatges recollides a les andanes de les avingudes subterrànies del presomni. Disposat a refusar-ne l'oferta, em sorprengué la seva desaparició sobtada, tot deixant-me entre mans una invitació a l'obertura de l'exposició Dalí a les Galeries Dalmau i un catàleg en blanc.

De sis a set de la tarda, en aquests dies d'hivern, pels carrers de la ciutat i per les grans porteries senyorials, les bruixes estenen llurs amples mocadors virolats i, abans de lliurar-se a la farandola per les placetes de suburbi, s'escorren invisibles entre els vianats amb un greu soroll de picarols, respirs profunds, besades furtives, i escampen a llur pas aquell baf característic de pomes al caliu. Passeig de Gràcia amunt, per aquella hora, en dirigir-me divendres passat a can Dalmau, no vaig precisar que l'adolescent del dia anterior tenia una rara semblança amb el pintor Dalí, que era ell indubtablement, camuflada només la corbata i allargades enginyosament les celles.

Però en pretendre entrar a les Galeries, em vaig acovardir en adonar-me que hi havia de portar el del Cercle Eqüestre. Me'n tornava descoratjat, quan s'aturà davant meu mateix l'auto de les col·legiales, que cada cap-altard desapareix pel carrer de la Diputació

---

entre núvols de llustrina i d'encens, deixant un rastre de carmí lluminós. Baixaven del cotxe de dues en dues, plegaven curosament llurs grans ales postisses i es nuaven estretament als llavis l'ampla llaçada de llurs corbates. A darrera de tot, la més petita, per retrobar el camí, deixava anar boletes de càmfora. Com si s'endinsessin en una selva verge, desaparegueren cautelosament en la penombra de l'entrada.

Aleshores vaig constatar que el porter del Cercle Eqüestre havia estat substituït per un gnom barballarg que em feia amables senyals, i el vaig seguir. Pel llarg passadís sentíem les nostres passes com si es perdessin per les vastes sales del pis de sobre. A banda i banda del corredor, unes immenses vitrines on adés hi havia llibres i més llibres, mostraven exemplars raríssims d'ocells dissecats.

—¿I doncs, senyor Dalmau, tanmateix aneu reformant les vostres Galeries?

En entrar a la sala d'exposicions, En Dalí

---

amoixava un ocellàs multicolor que reposava damunt la seva espatlla esquerra.

—¿Superrealisme?

—No, no.

—¿Cubisme?

—No, tampoc: pintura, pintura, si us plau.

I em mostrà els finestrals del palau meravellós que havia bastit a can Dalmau. Vaig tenir consciència exacta de trobar-me en els moments precisos de la naixença d'un pintor. L'aula de vivisecció mostrava, descarnats, vastos paisatges fisiològics: belles arbredes sagnants ombrejaven els breus estanys on els peixos pugnen del matí al vespre per des-eixir-se de llurs ombres. I en el fons de les pupil·les del pintor, de l'arlequí i de la maniquí, estels negres fugaços en un cel d'argent. Pensava romandre-hi definitivament, quan del fons de cada tela sortiren, en tocar les set, els famosos fantasmes.

Es un bell espectacle: subtils us cobreixen amb llurs vels i us encomanen llur immate-

---

rialitat. Si molts de barcelonins ho sabessin, l'espectacle dels fantasmes que omplen cada capvespre les sales de can Dalmau, seria per a ells una ocasió única.

En abandonar les Galeries, el Passeig de Gràcia, desert, sense arbres, sense faroles, era una immensa avinguda alineada per centenars de *Shell*, amb llur testa lluminosa reflectida dolçament damunt l'asfalt. Una voluntat superior a la meva féu que, per comptes d'anar-me'n camí de casa pel carrer de Provença, em refugiés al *Service Station* del carrer d'Aragó.

Joan Miró

Em sorprengué que, en ple abril de 1928, la sortida del túnel de l'estació de Sant Gervasi fos obstruïda per la presència d'una colla de dames vestides de verd, amb capell i sabates del mateix color i segons la moda de 1890. Em sorprengué també que cadascuna d'elles mostrés ostensiblement, tot contemplant-la amb gestos indesxifrables, una litografia que reproduïa en grandària natural, la Gioconda. — (Monna Lisa! Monna Lisa! em cridava un inspector dels F. de C.—No, la Gioconda! La Gioconda! responia jo desesperadament. Estiguérem a punt d'arribar a les mans).

Aquell inspector em semblà molt forçut. Portava un bigoti immens, que reproduïa exac-

---

tament els "bigotis" tipogràfics. (—Us conec: a vós us vaig veure pintat, en 1918, a les parets de les Galeries Dalmau, carrer de la Portaferrissa. En Joaquim Folguera m'assegurà aleshores que éreu el marit d'una dama vestida sempre de verd. Sou un impostor! No passeu d'ésser el marit de cadascuna d'aquestes dames—que ja són 30, 38, 49, 97, 100...— i us heu deixat un bigoti com el d'En Joan Miró. Ni sou inspector ni sou En Miró. Però, Déu meu, ¿i si fóssiu el pintor Miró, marit de cadascuna d'aquestes dames? Però En Miró fa temps que s'ha afaitat el bigoti. Si no portéssiu aquest bigotàs, jo diria que sou En Miró. Vós no porteu ni un bigoti 1898 ni un bigoti 1928; no sou cara-ras, inspector; no sou el marit de cada una d'aquestes dames. Sou En Miró, és cert, En Joan Miró, el pintor Joan Miró. ¿Què tal, Miró, com esteu, perdoneu, i cadascuna de les vostres mullers; per què heu deixat créixer damunt la vostra faç, a tort i a través, tants de bigotis,

---

per multiplicar-vos com a marit de cadascuna de les vostres mullers?)

El comboi, un dos-cotxes Sarrià, passà de llarg per darrera el túnel. Jo continuava tot sol el meu diàleg, quan em vaig adonar que En Miró seia al meu costat, adormit com per a un son etern. En intentar desvetllar-lo, la seva testa desaparegué misteriosament per la finestra en forma d'òvul fosforescent; del tronc decapitat eixí un vol d'ocells en columna, i damunt la meva falda caigué una mà enorme, gelatinosa, com una materialització mediúmica de la mà de M. A. Cassanyes.

Quan em creia haver arribat a l'estació provisional de la Ronda, vaig constatar la presència de milers d'òvuls fosforescents que ascendien i descendien al llarg de la ribera d'una mar incògnita, i que flotaven inquiets per l'atmosfera. Anava a esclafar-ne alguns entre les meves mans i donar naixença als bells mons inèdits que porten en germen, si

---

els meus braços no haguessin estat les branques caigudes d'una soca morta, que projectava damunt el paisatge una ombra escanyada.

Artur Carbonell

El vaig trobar, en ple març calcinós, a la platgeta mateix de Sant Sebastià. Anava vestit d'àngel, amb una túnica de seda blanca, excessivament llarga, ornada amb irreproduïbles filigranes d'or. Cobria el cap amb una riquíssima perruca rossa cenyida amb una diadema de margarides i duia els llavis pintats del mateix blau cel magnífic que li segreuen els ulls. Un àngel tot sol, en un matí desert, arran de mar, havia d'exaltar per força, la meva imaginació. Vaig deixar el ganfaró amb l'efígie de Sant Bartomeu, que passejo tot el dia des del cap de la Vila a la Parròquia, arrambat a un mur inútil, vaig refer-me la llaçada del roquet i em vaig

---

acostar a l'infant inconeget. Mai, com en aquell moment, no m'havia adreçat a ningú emprant, de cop i volta, el dolç argot escolar: *¿Opoi quep'et dipius Apartupur Capar-boponepell?* Va acostar totes dues ales al pit i amb una gran reverència va respondre: *Sipi!* Ens vam donar les mans i, riba enllà, ens vam posar a garbellar sorra amb els dits de dues mans entrecreuats. Jo que li dic:—¿Què faràs, tu, quan seràs gran?—Per tota resposta va inflar, tant com va poder, les dues galtes. Aleshores ell em diu:—I tu?—Avergonyit dels meus trenta anys estèrils, vaig descordar-me el coll de la sotana per mostrar-li, callat i amb el dit, la nou del coll, que ascendia i davallava vertiginosament. Mai més no ens hem dit res. De tant en tant li dono a llegir el catorzè vers d'un sonet. Per tot comentari, infla les galtes. Aleshores ell em dibuixa i em pinta, damunt la tela, un pit (de la Matilde, de l'Enriqueta, de la Josefina). Per tota resposta li ensenyo la laringe

---

prominent. Només quan, de tant en tant, ens trobem per Sitges, jo passejant el ganfaró de Sant Bartomeu i ell, vestit d'àngel, que cull petxines i caragols marins, podem repetir-nos, amb cordial delectança, el nom:—*Capar-boponepell!*— començo jo. I ell respon:—*Fopoix*—. Aleshores creuem altra vegada els dits de les dues mans esquerres i garbellem sorra.

Pratiques

Es absurd: m'han dit que us havia de parlar; que, a l'hora precisa que el sol, la mar i la carn teixeixen entre uns i altres espesses arborescències i que els nostres fantasmes erren per aquesta miraculosa selva immensa, em cal monologar sense haver esment que solament tinc al davant unes dotzenes de mòmies que sofreixen la tràgica condemna de resistir eternament el corc. No em sou desconegudes: us he vist en els seguicis fúnebres al cancell de la Parròquia o a l'interior de les vostres cambres romàtiques, ajagudes en misteriosos sofàs enfun-

(1) Paràgraf inicial de la conferència «Textos i pràctiques» donada a «El Centaure» de Sitges, el setembre de 1928, per acompanyar textos de Poe, Valéry, Blake i Lautréamont, i una exposició del que s'entén per imatges hipnagògiques.

---

dots. Sé estrafer, però, la vostra faç si cal, i, com la vostra, la meva pell, tivant, em cobreix amb una màscara propícia per a comportar-me amb la imbecilitat de qui parla perquè un semblant l'escolti. Es absurd, és absurd. Tot allò que, inútilment, intentaria de comunicar-vos, una llur d'ulls estesa pel celatge ho fa intel·ligible a les nostres ombres joioses, que ella guia per la selva que les nostres figuracions carnals han desertat. La meva pedanteria serà, doncs, prou humil per a recitar només els textos d'altri. En la ziga-zaga dels blancs establerts entre paràgraf i paràgraf, entre autor i autor, oh mòmies germanes!, potser trobareu manta empremta que descobrirà la ruta empresa pels meus Philipps.

1

Un corró immens descabdella davant els meus ulls milers i milers de metres de glassa negra. Aquell retrat que hi ha, penjat a la

---

paret, que ja mai més no podré posar dret, és Blake? és Lenin? ¿El meu pare als trenta-cinc anys?

2

A través d'una selva espessa de pneumàtics desinflatats he arribat a tocar-li l'espatila. Té els ulls de vidre i el pèl de la barba és rullat com el de la barba del gegant de cal Poldo, de Solsona.

3

Un sofà a la riba del riu és una meravella. Un home, corbat sota el pes d'una R immensa, avança lentament, deixa la inicial damunt el sofà, que vacil·la i cau al riu. Però el riu és de vidre i s'ha partit en un trenc irregular que va de riba a riba. Si m'ajacés per palpar-ne el gruix amb la mà, em faria sang. Una veu fa trontollar el fons dels pollanques com si fos un decorat de teatre, i diu amb gran claredat MARTA! Simultània-

---

ment repeteixo el nom. (¿No seré jo l'únic que l'ha cridada?) Aquella R havia d'ésser una M, és una M; no: és una R. Si tornés l'home que l'ha duta! Però no gosa sortir perquè va en mànegues de camisa i el teló de boca és en l'aire.

4

Si no fos tan malmès, treuríem el *Ford* d'aquest recó i el provaríem. Si no té rodes! Però l'Ernest Maragall penja damunt el radiador un àngel de fang, que aguanta amb els braços estesos un paper que diu: *Gloria in excelsis Deo*. No és cap *Ford*: és un *Matthis*: el 717171. Si engega bé anirem a recollir la Felixa (?), la Maria Pepa i la Niup (?). A l'Ateneu de Sant Gervasi fan ball. Però anem tots nus i En Maragall, sacsejant-me la testa com si em volgués escanyar, diu i repeteix: mai no he dut americana! Mai no he dut americana!

5

—No és cap cavall. ¿Entre els ceps, dieu?
Però la mar és tan peluda, que els renills de
la lluna només es senten, a mitja nit, sota els
túnels de Garraf.

6

L'Home-Que-Ven-Coco s'ha posat un bi-
goti postís, tan gros que m'ha fet plorar de
por. M'ha agafat de la mà i m'ha fet entrar
al fons de l'estable on dormen els cavalls ne-
gres. Perquè callés m'ha mostrat, a través
d'una escletxa enterenyinada, el vague pai-
satge on mil rius d'argent moren al mar, i
m'ha omplert les mans d'olives.

*Lletra a un amic
i col·lega*

1. John A. Smith

2. John A. Smith

Distingit amic i col·lega:

Em cal desfer un equívoc: la lectura de les meves proses, que tu compares a "una estesa de guants dissecats a les golfes d'una tintoreria", t'ha fet néixer un dubte. Com tants d'altres, menys dilectes, sospites que la meua producció literària és una inhàbil maniobra per a dissimular, sota una pluja d'encenalls, el meu cos vergonyosament insepult. Però jo que tan incurós sóc del parer d'altri, seré franc amb tu, el més subtil dels meus amics i col·legues.

No, no és pas darrera la pineda l'indret on sojorna l'antiga servent orba que dins la cambra contigua a la del meu dormitori, fa la seva aparició diària, embenada de cap a peus

---

com una mòmia, amb els braços estesos endavant i les mans obertes.

Es cert que les parets del passadís són de marbre i que la veu que em crida pel meu nom és, cada vespre, més forta. Però si trec el cap per la finestra, ja ningú, del més profund dels cellers, no respon als meus senyals desesperats. I quan, de ponent, avança la negra columna dels ocells que fa l'ombra de les nits tan temible, terra i cel esdevenen per a mi un mòrbid vellut on la meua veu s'ofega i on els meus plors naufraguen.

Auguro, però, que una gran claredat farà recular desordenadament tantes d'ombres fatxendoses. No temis, mentrestant, per a mi. Per la immensa avinguda deserta que albiro d'ací estant, un barril espantosament solitari projecta damunt l'asfalt la seva ombra divina. I si em sacsejo, mil regalims de quitrà, en submergir-me voluptuosament, em recorden que la borra del meu cos no ha estat encara definitivament espremuda.

INDEX

	<u>Pàgs.</u>
«Solo e pensoso»	11
Algunes reflexions sobre la pròpia literatura . . .	15
Ombres darrera els lilàs	25
Retorn a la natura	37
KRTU	43
Notes sobre Port de la Selva	53
Presentacions	61
Pràctiques	77
Lletra a un amic i col·lega	85

OBRES DEL MATEIX AUTOR

GERTRUDIS (exhaurida)

AQUEST LLIBRE, EDITAT PER
«L'AMIC DE LES ARTS»,
HA ESTAT IMPRÈS A
LA CASA ALTÉS,
DE BARCELONA
ANGELS,
22 I 24.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3300
WWW.CHICAGOEDU.EDU

EXCLUÍDO DEL PRÉSTAMO

BIBLIOTECA CENTRAL

A. 83-8°
-3969-

(80)

121.919

